

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

FJODOR MICHAJLOVIČ DOSTOJEVSKIJ

PaedDr. Radomila Oblouková

Gymnázium a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Svitavy

Název školy	Gymnázium a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Svitavy
Adresa školy	Sokolovská 1638, 568 02 Svitavy
IČO	62033026
Operační program	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
Registrační číslo	CZ.1.07/1.5.00/34.0114
Označení vzdělávacího materiálu	VY_12_INOVACE_1.CG.09
Vzdělávací oblast	Jazyk a jazyková komunikace
Vzdělávací obor	Český jazyk a literatura
Tematický okruh	Průřezové téma – čtenářská gramotnost
Název vzdělávacího materiálu	Fjodor Michajlovič Dostojevskij
Druh učebního materiálu	Pracovní list
Anotace	V úvodní části práce si studenti přečtou dva výňatky z románu Idiot a ukázkou ze vzpomínkové knihy A. G. Dostojevské. Poté se seznámí se základními životopisnými údaji a pokusí se zkonfrontovat všechny tři zdroje a najít v textech odpovědi na otázky týkající se souvislostí životních událostí a románových příběhů. V závěru se pracuje s představivostí a vypravěčskou schopností studentů. Žáci své představy mohou srovnat se slovy F. M. Dostojevského.
Klíčová slova	román, vzpomínková kniha, životopisné údaje, zdroje,
Ročník	6V. A
Typická věková skupina	16 – 17 let
Speciální vzdělávací potřeby	Žádné
Autor	PaedDr. Radomila Oblouková
Zhotoveno	Prosinec 2012 – leden 2013

FJODOR MICHAJLOVIČ DOSTOJEVSKIJ

--- **Přečtěte následující texty:**

- I. Výňatek z V. kapitoly knihy IDIOT**
- II. Výňatek z XI. kapitoly románu IDIOT**
- III. Úryvek ze vzpomínkové knihy A.G. Dostojevské**

Fjodor Michajlovič Dostojevskij

I. - Ten člověk byl spolu s ostatními vyveden na popraviště, kde mu přečetli rozsudek smrti zastřelením za politický přečin. Asi za dvacet minut mu udělili milost a určili jiný stupeň trestu – přece však dobu mezi oběma rozsudky, snad dvacet minut, prožil v jistotě, že za několik minut zemře. Vypravoval, že těch několik okamžiků nikdy nezapomene.

Asi dvacet kroků od popraviště byly vraženy do země tři sloupy, protože mělo být popraveno několik lidí. Měl jít ke sloupům ve třetí skupině. Kněz obešel všechny s křížem. Teď už zbývalo jen pět minut života. Říkal, že mu těch pět minut připadalo jako celá věčnost, jako nekonečné bohatství. Nablízku byl kostel a kupole chrámu s pozlacenou střechou se blyštěla na slunci. Vzpomínal, že strašně upřeně hleděl na tu střechu a na paprsky, které se od ní odrážely, že ty paprsky jsou jeho novým světem, se kterým za okamžik splyne. Nejistota a odpor k tomu novému, co mělo nastat v příští chvíli, byly strašné, ale nejvíc ho skličovala neodbytná myšlenka: „Co kdybych ale nemusel zemřít! Co kdybych mohl žít, ta nekonečnost! A tohle všechno by bylo moje! Každou minutu bych proměnil ve věčnost, každý okamžik bych na vážkách odvažoval!“ ...

„A jak to dopadlo s tím vaším přítelem – přece mu změnili trest a tedy mu věnovali onen „nekonečný život“. Odvažoval na vážkách každou chvíli?“

„Ne, sám mi to řekl, už jsem se ho na to ptal, vůbec tak nežil a velmi mnoho chvíl promarnil.“

FJODOR MICHAJOVIČ DOSTOJEVSKIJ

II. ... A když se za mnoho hodin otevřely dveře a vešli lidé, našli vraha v úplném bezvědomí a horečce. Kníže nehybně seděl na lůžku vedle něho, a kdykoli nemocný něco vykřikl nebo blouznil, tu mu pokaždé spěšně přejížděl chvějící se rukou po vlasech a tvářích, jako by ho laskal a uklidňoval.

Ale nerozuměl již ničemu, nač se ho ptali, a nepoznali nikoho z těch, kdo vstoupili a obklopili ho. A kdyby sám profesor přijel ze Švýcar se podívat na svého bývalého žáka a pacienta, jistě by si připomenul stav, v jakém byl kníže prvním rokem svého léčení ve Švýcarsku, a zrovna jako tehdy by mávl rukou a jako tehdy by řekl: „Idiot!“

Fjodor Michailovič Dostojevskij

III. - Na podzim začaly ostré poryvy větru, takzvané bises, a počasí se měnilo dvakrát třikrát denně. Ty náhlé změny doléhaly na mužovu nervovou soustavu a epileptické záchvaty se dostavovaly stále častěji. Velice mě to znepokojovalo a Fjodora Michajloviče zase skličovalo vědomí, že už je nejvyšší čas dát se do práce a že mu to časté záchvaty nedovolují.

Tehdy promýšlel osnovu *Idiota*, který měl být otištěn v prvních číslech „Ruského věstníku“. Chtěl v něm ztvárnit „ryze původní a nad jiné mu drahou myšlenku – vytvořit obraz ideálního člověka“, což byl podle jeho názoru téměř nesplnitelný úkol. To vše mu na klidu nepřidávalo.

Jednoho nešťastného dne se během procházky s naší malou Soničkou rozpoutal ostrý vítr. Holčička zřejmě prochladla, neboť ještě téže noci dostala horečku a kašel. Vyhledali jsme nejlepšího dětského lékaře. Denně k nám docházel a ubezpečoval nás, že se určitě uzdraví. Ještě tři hodiny před její smrtí nás uklidňoval, že už je jí mnohem lépe. Přes všechna ujištění lékaře Fjodor Michajlovič téměř nevstával od kolébky.

Žili jsme v ustavičném strachu a naše nejchmurnější představy se proměnily ve skutečnost – 22. května naše drahá Soňa zemřela.

Otřesena do hloubi duše zármutkem nad její smrtí, musela jsem ještě strachy umírat o svého muže. Tak nezměrné bylo jeho zoufalství!

FJODOR MICHAJLOVIČ DOSTOJEVSKIJ

--- **Porovnejte předcházející úryvky z textu románu ze známými životopisnými údaji F. M. Dostojevského:**

F. M. Dostojevskij(1821 – 1881)

F. M. Dostojevskij se narodil v Moskvě v rodině štábního lékaře v Moskvě, po studiích na gymnáziu absolvoval v Petrohradě Hlavní inženýrskou školu. Ve 40. letech byl členem kroužku M. V. Petraševského (tzv. petraševci). „Skupina petraševců byla volným sdružením utopickosocialisticky smýšlející inteligence. Dostojevskij si od Petraševského vypůjčil několik zahraničních publikací a seznámil členy se zněním nepublikovaného dopisu Bělinského Gogolovi,“ píše ve své knize A. G. Dostojevská. Dostojevskij byl spolu s ostatními petraševci zatčen a odsouzen v roce 1849 k trestu smrti. Těsně před popravou byl trest změněn na 4 roky galejí, a tak byl Dostojevskij odvezen do vězení na Sibiři. Zde (jak se oficiálně píše) velmi trpěl, a to nejen krutostí podmínek, ale také častými epileptickými záchvaty.

V roce 1867 se Dostojevskij podruhé oženil, a to se stenografkou Annou Snitkinovou, narozenou o dvacet pět let později než Fjodor Michajlovič. Ta ve svých vzpomínkách se vrací s láskou k osobnosti svého muže, popisuje tragické ztráty, manželovy deprese i vážnou nemoc, ale především jeho „tvůrčí zápolení“. V té době vznikla zásadní díla ruské i světové literatury: Hráč, Idiot, Bratři Karamazovi, Zločin a trest.

FJODOR MICHAJLOVIČ DOSTOJEVSKIJ

--- Dotýká se Fjodor Michjlovič Dostojevskij ve svém románu Idiot svých životních zkušeností?

--- Zkuste zformulovat vlastními slovy, které životní zkušenosti se promítly do předcházejících úryvků.

--- Přečtěte konkrétní pasáže, které dokumentují vaši tezi.

--- Charakterizujte „psychologický román“. Román Idiot - je tímto typem románu, tedy psychologickým románem?

--- I. ukázka je spojena se setkáním se smrtí. V textu se dále objevuje obraz člověka, který hledí smrti (popravě) vstříc. Dokázali byste popsat danou situaci?

Srovnejte s „popisem“ F. M. Dostojevského.

FJODOR MICHAJLOVIČ DOSTOJEVSKIJ

IV. – Konečně vystupuje po schůdcích – nohy má spoutané, a proto dělá drobné krůčky. Už pod schůdky byl odsouzenec velmi bledý, ale když vystoupil na popraviště, zbělal najednou jako papír. Snad mu nohy slábly a dřevěněly, dělalo se mu mdlo, jako by něco v hrdle rdousilo. Věřím, že když člověku hrozí jistá zkáza, třeba se na něho řítí dům, najednou by si rád sedl, zavřel oči a čekal – děj se co děj...

Tak v takové chvíli kněz mu kvapně, takovým chvatným pohybem mlčky přikládal kříž ke rtům, malý stříbrný čtyřramenný kříž. Líbal ho lačně, jako by měl naspěch, aby si nezapomněl cosi nabrat do zásoby, ale sotva měl v tu chvíli nějaké nábožné pocity. A tak tomu bylo až k lešení...

Je s podivem, že v těchto posledních chvílích hlava strašně žije a pracuje, s takovou úžasnou intenzitou jako spuštěný stroj... Jen si pomyslete, že to tak trvá až do poslední vteřiny, když už hlava leží pod gilotinou a čeká a ví ... a najednou nad sebou uslyší sklouznout ocel. Určitě to slyší! ... Snad je to tak, že když už hlava odletí, ještě snad i vteřinu ví, že odletěla, tohle si představte!

A co když to trvá pět vteřin!

|

FJODOR MICHAJLOVIČ DOSTOJEVSKIJ

Zdroje:

Dostojevskij, F., M.: Idiot. Nakladatelství Svoboda, Praha 1972, str. 64 – 70,
str. 617.

Dostojevskij, F., M.: Deník spisovatele. Nakladatelství Odeon, Praha 1977.

Dostojevská, A., G.: Život s Dostojevským. Nakladatelství Odeon, Praha 1981,
str. 114, str. 121 - 122